

УДК 330.322(1-51.3)(043.3)

НИКОЛАЙЧУК Тетяна Олексіївна

аспірант ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень» НАН України

ORCID: 0000-0001-6268-7723

e-mail: mazzi071988@gmail.com

ФАКТОРИНГ У СФЕРІ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ, ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Ринкові перетворення в усіх царинах національної економіки вимагають створення нових інститутів та механізмів співпраці між галузями, в тому числі сфера заповідної справи потребує перетворень, що будуть спрямовані на розвиток не тільки природоохоронної, але й еколого-економічної складових. З метою зростання інвестиційних потоків в галузь заповідної справи та формування нових інститутів міжгалузевого співробітництва, необхідно залучити нових суб'єктів господарської діяльності до участі в еколого-економічних відносинах, наприклад фінансові установи. Зокрема, кредитні спілки, як фінансові установи, діяльність яких спрямована на надання кредитування та інші види фінансових послуг, можуть потенційно стати джерелом фінансових надходжень позабюджетного характеру в галузь заповідної справи. Інститут факторингу у сфері природно-заповідного фонду України, може стати вектором розширення співпраці з представниками приватного сектору економіки, розширення форм соціально-відповідального бізнесу, розвитку інклюзивних форм економіко-екологічної діяльності, формування фінансово-інвестиційної інфраструктури в галузі. Інститут екологічного факторингу надасть змогу фінансовим установам увійти в нову сферу національної економіки, збільшити власні прибутки, в той же час, приватні підприємці зможуть отримати додаткові гарантії фінансово-організаційного характеру, що може позитивно вплинути на своєчасність виконання зобов'язань за державно-приватними та іншими угодами.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, соціально-відповідальний бізнес, інституційні механізми співпраці, інвестиційне партнерство, факторинг.

JEL classification: D60; G14

DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.1.72.83>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Враховуючи економіко-соціальні перетворення 2020 року, а саме пандемію коронавірусу SARS-CoV-2, чимало підприємств потребують фінансової підтримки, крім того ряд сегментів господарювання залишається поза підтримкою держави; інструменти еколого-економічного регулювання мають адміністративно-командний характер; нормативно-організаційне забезпечення господарської діяльності має чимало прогалин та колізій. Наразі установи природно-заповідного фонду України отримують фінансування за рахунок Державного бюджету України, що є недостатнім для забезпечення належного

рівня фінансово-технічного та еколого-економічного росту. Розвиток еколого-економічних відносин у сфері заповідної справи потребує інноваційно-маркетингових підходів до формування договірних та позадоговірних зобов'язань в галузі.

Станом на сьогоднішній день, необхідно формувати вектори надання еко-фінансових послуг, що забезпечать розвиток соціально-відповідальних форм підприємництва, а також створювати комплексну багаторівневу систему «зеленої фінансової екології» та «низьковуглецевої економіки»; де верхній рівень буде моделювати завдання відповідно до світової екологічної стратегії розвитку ринку послуг, а нижні рівні мають формувати сектори «зелених» фінансових ринків, інститутів та кінцевих продуктів [1]. Крім того, чимало міжнародних фінансових інституцій також сприяють позитивній

динаміці розвитку екологічного кредитування соціально-відповідального бізнесу, оскільки саме належний рівень еколого-економічної політики кожної держави забезпечить формування інноваційно-економічних стратегій розвитку світового ринку в цілому [2].

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Сфера охорони навколишнього середовища має отримати державну підтримку в частині гнучких механізмів співпраці з фінансовими установами, формуванню інструментів субсидіарної підтримки, оскільки саме цей сектор національної економіки не тільки має мінімальний рівень антропогенного навантаження на природні екосистеми, але й спрямований на мінімізацію вже існуючих чинників негативного впливу [3].

Інститут факторингу, так як інститут ваучингу, також може стати якісним механізмом економіко-фінансової підтримки для представників бізнес-угруповань, які мають намір надання послуг екосистемного характеру; джерелом додаткового прибутку для фінансово-кредитних та банківських установ; гарантією належного виконання економіко-екологічних зобов'язань для держави з боку приватних підприємців. В сфері заповідної справи ваучинг сприятиме запровадженню інноваційних економіко-договірних конструкцій, що забезпечить збільшення фінансово-інвестиційних надходжень [4, с.90]

Такі науковці, як Роберт М., Симон А. Левін та Джордж Сугихара зазначають, що співпраця фінансових установ з природоохоронними установами, та розширення векторів своєї діяльності у природоохоронній сфері сприятиме створенню інноваційних фінансових мереж, які можуть стати підґрунтям для трансформаційних процесів в економіці [5]. Помилкою багатьох сучасних дослідників є відособлений розгляд економічних та еколого-соціальних концепцій у сфері охорони навколишнього середовища; існує помилкове твердження, що сфера охорони довкілля не є економічно-перспективною, тому фінансові установи не зацікавлені у розвитку такої співпраці [6]. Однак,

належний рівень партнерства між природоохоронними та фінансовими установами забезпечить не тільки отримання прибутку з боку останніх, але також вирішення проблем природоохоронного, еколого- економічного, еколого-соціального напрямів розвитку суспільства, формуванню інноваційних економіко-організаційних конструкцій; забезпечить розвиток нових форм ведення господарської діяльності у царині заповідної справи, зокрема інклюзивної підприємницької діяльності еколого-економічного характеру [7, с.103]. В Україні, чинним законодавством передбачено проведення обов'язкового державного чи комерційного екологічного страхування заінтересованих підприємств [8], однак усі інші послуги фінансового характеру або інструменти співпраці з фінансовими установами прямо не передбачені законодавством. Фінансові послуги у сфері охорони навколишнього середовища є мало розвинутою сферою, оскільки інструменти заохочення для позичальників є слабкими, а період окупності значно перевищує інші сфери національної економіки [9]. Крім того, у багатьох країнах, відсутні програми стабілізації курсу для приватних інвесторів та кредитоотримувачів, які мають на меті підвищення економічної ефективності такої співпраці [10].

З метою розширення співпраці фінансових установ та підприємців, що мають на меті здійснювати інноваційну господарську діяльність, необхідно сформувати чіткі критерії такої співпраці, зокрема показники, на підставі яких буде формуватись кредитний рейтинг приватного підприємця та механізм прозорої кредитної звітності [11]. Аустволд Г. зазначає, що екологоорієнтована співпраця є розумними вибором з боку фінансових установ, оскільки саме такий вектор господарської діяльності стане провідним напрямом у всіх сферах національної економіки усіх країн. Незважаючи на велику кількість ризиків інноваційно-екологічної господарської діяльності для фінансових установ, необхідно враховувати перспективи економіко-соціального та еколого-економічного впливу такого формату господарської діяльності на реформування всіх сфер національної економіки країни [12].

Тому, сучасні підприємці, під час розвитку екологоорієнтованої господарської діяльності, мають розраховувати на державну допомогу, оскільки відповідний напрямок підприємницької діяльності є пріоритетним, як для регіонів, так і для держави в цілому [13].

Відповідно до чинного законодавства України, фінансові установи не здійснюють сегментацію ринку в частині різних сфер національної економіки [14;15], тому політика фінансової підтримки є внутрішнім вектором фінансової діяльності банків, а отже крім внутрішньої політики лояльності банку до екологоорієнтованих підприємців, інших механізмів співпраці не існує. Станом на сьогодні, очевидним є той факт, що кожен суб'єкт господарської діяльності повинен бути екологічно орієнтованим, здійснювати свою господарську діяльність у відповідності із законодавством в області охорони навколишнього природного середовища. В той же час, для повноцінного та усестороннього розгляду інституту заповідного кредитування, як окремого сегменту ринку послуг, необхідно чітко визначити сутність та ознаки «заповідного підприємництва».

Вчені Аллен Н. Берге та Девід Хемпфрі зазначають, що ефективність діяльності банків та інших фінансових установ в першу чергу залежить в сфері їх «векторизації», саме співпраця фінансових інституцій з державними та позадержавними установами «економіко-непопулярних» сфер національної економіки, зокрема царина екології, забезпечить позитивні результати роботи [16].

На думку Б. Шолтенс фінансові установи мають чималий вплив на екосистеми, оскільки фінансові показники мають пряму залежність від еколого-економічних та еколого-соціальних факторів країни. Фінансові інститути та ринки мають тісно співпрацювати з екологоорієнтованими установами, оскільки такі механізми співробітництва можуть суттєво знизити рівень еколого-соціальних проблем [17]. Станом на сьогоднішній день механізми ведення господарської діяльності мають бути лояльні та гнучкі, враховувати не тільки формально-ринкові потреби, але активи самої галузі та власне підприємця, особливо

таких царин національної економіки як природоохоронна та заповідна [18; 19; 20].

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Об'єкти природно-заповідного фонду потребують розширення напрямів своєї діяльності не тільки у природоохоронному векторі, але й у еколого-економічному. З метою формування інноваційно-маркетингової стратегії розвитку заповідних територій потрібно сформувати сталі механізми інвестиційних потоків, забезпечити належний рівень сегментації ринку фінансових послуг. Соціально-відповідальні та інші екологоорієнтовані підприємці повинні отримувати комплексну підтримку, як державного, так і поза державного характеру, оскільки відповідні форми ведення бізнесу є пріоритетними в сучасних ринкових та суспільних умовах.

Одним з головних суб'єктів інвестиційної допомоги позабюджетного характеру є фінансові установи, які зможуть стати підґрунтям для формування належної матеріально-організаційної, еколого-економічної складових для розвитку як власне активів адміністрацій установ ПЗФ, так і суб'єктів підприємницької діяльності, що мають намір здійснювати господарську діяльність еколого-економічного напрямку.

Інструменти співпраці з установами природно-заповідного фонду мають стати не тільки векторами економічних перетворень у галузі, а також підтримкою розвитку приватного підприємництва на регіональному рівні. Одним з перспективних інструментів фінансової підтримки екологоорієнтованих підприємців у сфері ПЗФ України може стати інститут екологічного факторингу.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основними завданнями є обґрунтувати необхідність розширення інструментів співпраці соціально відповідальних підприємців, що мають на меті здійснювати екологоорієнтовану господарську діяльність та фінансових установ, шляхом розвитку інституту екологічного факторингу. Аналіз екологічного факторингу, як інструменту

додаткового позабюджетного фінансування розвитку господарської діяльності екологоорієнтованого напрямку, інших форм соціально-відповідального бізнесу (далі-СВБ) та механізмів співпраці з представниками приватного сектору економіки.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Під час здійснення екологоорієнтованої діяльності можуть виникнути такі обставини, що суб'єкт господарювання не має змоги вчасно виконати свої фінансові зобов'язання або кредитор вимагає повернення коштів достроково, або у терміновому порядку [21;22;23]. В таких випадках, з метою розв'язання фінансового конфлікту, доречно залучити фінансову установу у якості фактора.

Такий вид факторингу, як екологічний, з одного боку, допомагатиме приватному підприємцю, що здійснює екологоорієнтовану господарську діяльність [24,с.12-126], реалізувати свій виробничий потенціал, а первинному кредитору отримати свою фінансову вигоду. Інститут екологічного факторингу також може стати потенційним інструментом збалансованих відносин між суб'єктом господарювання, що здійснює екологоорієнтовану підприємницьку діяльність та кредитором, який має на меті отримання прибутку, шляхом повернення коштів з відсотками або на інших умовах, передбачених договором.

Протягом I кварталу 2020 року фінансові компанії уклали 16 264 договори факторингу на загальну суму 21 992,2 млн. грн., виконали 6 026 договорів. Діючими на кінець I кварталу 2020 року залишилося 38 555 договорів факторингу. Кількість договорів факторингу, укладених протягом I кварталу 2020 року, становила 16 264 одиниці, що на 131,0% (9 222 одиниці) більше порівняно з цим показником 2019 року. Вартість договорів факторингу становила 21 992,2 млн. грн., що на 118,2% (11 913,7 млн. грн.) більше порівняно з минулим роком [25] (Таблиця 1).

Законодавець визначає, що надання послуг факторингу мають право фінансові установи, а також, якщо це прямо передбачено законом, особи які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги [27]. В той же час, враховуючи зміст ст.1079 Цивільного кодексу України, ми можемо дійти висновку, що послуги факторингу мають право надавати також фізичні – особи підприємці [28]. Однак, фізичні особи-підприємці, що здійснюють господарську діяльність згідно КВЕДу 64.99 (факторингові послуги) [29], не мають право перебувати на спрощеній системі оподаткування [30], що у значній мірі підвищує податкове навантаження на них.

Фінансові установи, наразі, не є активними членами економічних відносин у сфері природно-заповідного фонду України, однак, такі установи можуть стати донорами для підприємців, що здійснюють екосистемне підприємництво.

Таблиця 1

Інформація про обсяги угод факторингу, наданих фінансовими компаніями за звітний період, млн. грн.

Вид фінансової послуги	2018 рік	2019 рік	Темпи приросту (2019 рік/2018 рік)		I квартал 2019 р.	I квартал 2020 р.	Темпи приросту (I квартал 2020/ I квартал 2019)	
			Абсолютний	%			Абсолютний	%
Надання послуг з факторингу	48 105,0	56 469,4	8 364,4	17,4	10 078,5	21 992,2	11 913,7	118,2

Джерело: розроблено автором на основі даних [25;26]

Взагалі, фінансових установ, які мають право здійснювати факторингову діяльність, взагалі досить обмежена кількість, а тому їм

притаманний високий рівень комісії за надання послуг (Таблиця 2).

Таблиця 2

Огляд деяких банків України, що надають факторингові послуги

Назва фінансової установи (банку)	Обсяг послуг факторингу (тис. грн.)	Термін надання послуг факторингу (міс/%)	Комісія за управління/обслуговування дебіторським боргом (у %)
ОТП БАНК	70%	30 днів – 18,25%; 30-45 – 19,25%	0,3 - 3.2% (факторингова комісія); 0,5-1% (комісія за управління лімітом, flat-fee)
Райффайзен Банк-Аваль	80-90%	1-2 міс.- 14-15%; 3-4 міс. – 17%	0,5%-1% (факторингова комісія)
Банк Південний	75-80%	10-14 днів – 12,25 %; від 30 днів- 19-21%	0,5-1,5 % (факторингова комісія)

Джерело: розроблено автором на підставі даних [27;30;31]

В рамках факторингового обслуговування суб'єктів господарювання у сфері заповідної справи фактор має перевіряти не тільки платіжну дисципліну й ділову репутацію клієнтів, контролювати своєчасність оплати поставчань дебіторами, керувати ризиками по поставках з відстрочкою платежу, допомагати постачальникові належним чином будувати тарифну політику; але й також здійснювати моніторинг та моделювання еколого-економічних ризиків природоохоронної галузі, рівень розвитку конкретного напрямку екологоорієнтованої підприємницької діяльності, ступінь податкового навантаження підприємців у цій сфері, динаміку зайнятості населення та рівня попиту відповідних послуг на ринку.

Екологічний факторинг повинен мати на меті не тільки задоволення фінансових інтересів установи-фактора, але й також сприяти екологоорієнтованому розвитку регіонів, підтримки екосистемної господарської діяльності, що має на меті поєднання природоохоронних та економічних інтересів. В той же час банки або інші фінансові установи повинні мати заходи стимулювання до імплементації своєї діяльності у сферу заповідної справи, а також преференції від держави, в особі Національного банку України або інших органів державної влади, реальні механізми і гарантії свого розвитку на територіях

майбутніх інфраструктурних об'єктів, які належать до заповідного фонду. В свою чергу установи ПЗФ мають отримати інструменти еколого-економічного розвитку, шляхом розширення напрямів співпраці з приватними підприємцями та переліку еколого-економічних послуг, які підвищать інвестиційну привабливість.

Нами пропонується розглянути ефективність використання факторингових операцій у сфері природно-заповідного фонду, наприклад, приватний підприємець (ТОВ «Еко-дія») надає екосистемні послуги обсягом 200 000 грн на рік, оборотність цієї дебіторської заборгованості складає 12 разів на рік. Для прискорення погашення відповідної заборгованості вона була передана ТОВ «Фактор-ПЛЮС» на таких умовах:

- розмір резервування - 15%
- комісійна винагорода фактору – 1%
- відсоткова ставка за факторинговий кредит - 25%.

Визначаємо середню дебіторську заборгованість підприємства ТОВ «Еко-дія» за рік:

$$Дз(с) = \frac{Обс}{Об(дз)}(грн.), \quad (1)$$

де Дз(с) – середня дебіторська заборгованість (грн.);

Обс – обсяг наданих послуг на звітний період (рік/у грн.);

Об(дз) – оборотність дебіторської заборгованості на звітний період (рік/разів).

Оцінимо приблизний обсяг середньої дебіторської заборгованості ТОВ «Еко-дія», за вищевикладених умов наша формула матиме наступне числове значення:

$$Дз(с) = \frac{200000}{12} = 16667 \text{ (грн)}, \quad (2)$$

Надалі, визначаємо розмір резервних відрахувань ТОВ «Еко-дія»:

$$Рв \text{ (грн)} = Об(дз) \times Рр, \quad (3)$$

де Рв – розмір резервних відрахувань (грн.);

Об(дз) – оборотність дебіторської заборгованості на звітний період (рік/разів);

Рр – розмір резервування (%).

За початкових даних формула матиме таке значення:

$$Рв = 16667 \times 0,15 = 2500 \text{ грн}, \quad (4)$$

Визначаємо суму нарахованих комісійних ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за інкасацією рахунків:

$$С(к) = Дз(с) \times Кф \text{ (грн)}, \quad (5)$$

де С(к) – сума нарахованих комісійних (грн.);

Дз(с) – середня дебіторська заборгованість (грн.);

Кф – комісійна винагорода фактору (%);

За початкових даних за формулою (5) отримаємо значення:

$$С(к) = 16667 \times 0,01 = 166,67 \text{ грн}. \quad (6)$$

Для визначення суми нарахованих відсотків ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за факторинговим кредитом будемо використовувати формулу (7). Із врахуванням того, що, оборотність дебіторської заборгованості складає 12 разів на рік, термін факторингового кредиту можна визначити за формулою:

$$Т(фк) = \frac{360}{Об(дз)}, \text{ (днів)}, \quad (7)$$

де Т(фк) – термін факторингового кредиту, (днів),

Об(дз) – оборотність дебіторської заборгованості на звітний період (рік/разів);

360 – кількість календарних днів на рік;

За початкових даних за формулою (7) отримаємо:

$$Т(фк) = \frac{360}{12} = 30 \text{ (днів)}. \quad (8)$$

Суму нарахованих відсотків ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за кредит, можна визначити формулою (9)

$$С(в) = \frac{Дз(с) - Рв \times В(с) \times Т(фк)}{360}, \text{ (грн)}, \quad (9)$$

де С(в) – сума нарахованих відсотків за кредит, грн;

С(к) – сума нарахованих комісійних (грн.);

В(с) – відсоткова ставка за факторинговий кредит (%);

Рв – розмір резервних відрахувань (грн.);

Дз(с) – середня дебіторська заборгованість (грн.);

Т(фк) – термін факторингового кредиту, (днів);

360 – кількість календарних днів на рік;

За початкових даних за формулою (9) сума нарахованих відсотків за кредит складе:

$$С(в) = \frac{(16667 - 2500) \times 0,25 \times 30}{360} = 293,97 \text{ грн}, \quad (10)$$

Визначимо суму резерву, яка буде повернута ТОВ «Еко-дія» після погашення заборгованості ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за формулою:

$$С(п) = Дз(с) - Рв - С(в) - С(к), \text{ (грн)}, \quad (11)$$

де С(п) – сума, що перераховується на рахунок позичальника (грн.);

Дз(с) – середня дебіторська заборгованість (грн.);

Рв – розмір резервних відрахувань (грн.);

С(в) – сума нарахованих відсотків за кредит, (грн.);

С(к) – сума нарахованих комісійних (грн.);

За початкових даних сума резерву, яка буде повернута ТОВ «Еко-дія» після погашення заборгованості ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за формулою (11) складе:

$$С(п) = (16667 - 2500) - 293,97 - 166,67 = 13706 \text{ грн}. \quad (12)$$

Загальний дохід фінансовій установі (фактору) – ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за надану факторингову послугу складатиме:

$$З(д) = С(в) + С(к), \text{ (грн)}, \quad (13)$$

де З(д) – загальний дохід фактора, (грн.);

С(в) – сума нарахованих відсотків за кредит, (грн.);

С(к) – сума нарахованих комісійних (грн.);

За формулою (13) загальний дохід ТОВ «Фактор-ПЛЮС» за надану факторингову послугу складатиме:

$$З(д) = 293,97 + 166,67 = 460,64 \text{ грн}, \quad (14)$$

Дохідність операції для фінансової установи (фактора) – ТОВ «Фактор-ПЛЮС», визначатиметься за наступною формулою:

$$Д = \frac{З(д)}{Дз(с) \times (Т(фк)/360)} \text{ (%)}, \quad (15)$$

де Д – дохідність операції для фактора, (у %);

З(д) – загальний дохід фактора (грн.);

С(п) – сума, що перераховується на рахунок позичальника (грн.);

Дз(с) – середня дебіторська заборгованість (грн.);

Т(фк) – термін факторингового кредиту, (днів),

360 – кількість календарних днів на рік.

Згідно з формулою (15) дохідність операції для ТОВ «Фактор-ПЛЮС» складе:

$$Д = \frac{460,64}{16667 \times (30/360)} = 0,33. \quad (16)$$

Отже, дохідність операції для ТОВ «Фактор-ПЛЮС» становитиме 33 %. Незважаючи на той факт, що ТОВ «Еко-дія» можна віднести до мікропідприємств [31], для фінансової установи ТОВ «Фактор-ПЛЮС» надання факторингової операції у сфері природно-заповідного фонду бути

досить вигідною. В той же час, для ТОВ «Еко-дія», яке має сплатити фактору заборгованість, покладено ще низку зобов'язань фінансово-організаційного характеру, що пов'язані з провадження його господарської діяльності (Таблиця 3).

Таблиця 3

Умовний перелік фінансово –економічних зобов'язань ТОВ «Еко-дія»

Вид зобов'язання	Умовний економічний еквівалент	Періодичність сплати (виконання)
Податок на прибуток	база оподаткування (різниця між доходами та витратами) – 18%	щоквартально
Податок на дивіденди	5%	щомісячно
ПДВ	20%	щомісячно
Єдиний соціальний внесок	22% від нарахованої зарплати	щомісячно
ПДФО	18% (на всі платежі)	щомісячно
Військовий збір	1,5	щомісячно
Екологічний податок	Визначається сума податку окремо за кожним видом забруднення та/або за кожним видом забруднюючої речовини	щомісячно
Оренда приміщення або частини майнового комплексу	визначається окремо	щомісячно
Закупівля сировини/ матеріалів (в т. ч. всього, що віднесено до оборотних активів)	визначається окремо	щомісячно
Виплата заробітної плати працівникам	не менше мінімальної з/п (4723 грн)	щомісячно
Договір факторингу	сума кредиту, ~33% переплата	згідно істотних умов договору факторингу, однак до 90 календарних днів
Кредитні зобов'язання	сума кредиту, ~ 16% ставка банку	щомісячно, якщо інше не передбачено кредитною угодою
Франшиза об'єкту ПЗФ	згідно істотних умов договору	щомісячно

Джерело: розроблено автором на підставі [32]; [33]; [34]

Отже, ТОВ «Еко-дія», здійснюючи господарську діяльність еколого-економічного спрямування, має сплачувати досить великий обсяг податків, зборів та інших платежів, крім того, в даного суб'єкта господарювання існує низка фінансових зобов'язань, які пов'язані власне з підприємницькою діяльністю. Враховуючи вищевикладене, для ТОВ «Еко-дія», погашення факторингового зобов'язання є

досить істотним пунктом у дебіторській заборгованості, оскільки рівень прибутків є не досить високим, і такі суб'єкти господарювання, як правило, є мікропідприємцями [34]. Загалом, галузь еколого-економічного підприємництва має свою специфіку, пов'язану з об'єктами природно-заповідного фонду та низкою заборон природоохоронного характеру, тому такі підприємці потребують економіко-

організаційної підтримки, як з боку держави, так й інших представників приватного сектору економіки.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Ринкові перетворення у сфері природно-заповідного фонду потребують чималих інвестиційних потоків, які не в змозі забезпечити держава. Залучення фінансових установ до сфери кредитування представників приватного сектору економіки, які мають намір здійснювати господарську діяльність екологоорієнтованого характеру та у формі СВБ на заповідних територіях, забезпечить послаблення фінансово-організаційного тягаря з боку держави, сформувати інноваційно-маркетингові механізми розвитку відносин у цій сфері.

Кредитні спілки, як фінансові установи, можуть стати інструментами формування інвестиційних потоків в галузь природно-заповідного фонду в цілому та до конкретних суб'єктів господарювання, що здійснюють соціо-економічну, інфраструктурну та фінансову підтримку регіону. Залучення кредитних спілок, як фінансових контрагентів, потребує удосконалення

адміністративно-нормативного та організаційно-економічного забезпечення таких відносин.

Впровадження екологічного факторингу сприятиме зростанню обсягу інвестицій у галузі заповідної справи, швидшому обігу коштів і ефективнішому їх використанню, дасть змогу банкам «увійти в нову сферу національної економіки», збільшити прибутки і диверсифікувати ризики для СВБ.

Інструмент екологічного факторингу може стати інноваційним джерелом для поповнення обігового капіталу фінансового сектору, що однозначно сприятиме поживленню бізнес-процесів у царині природно-заповідного фонду. Однак, враховуючи специфіку екологоорієнтованої господарської діяльності, екологічний факторинг повинен містити низку більш гнучких умов (наприклад, зменшення % за кредитом), в іншому разі, така співпраця буде економічно не вигідною для еко-підприємців.

В царині заповідної справи, екологічний факторинг, це не тільки джерело коштів для фінансових установ, це, насамперед, інструмент підтримки СВБ та екологоорієнтованих підприємців, що мають намір здійснювати еколого-економічну господарську діяльність або надавати послуги екосистемного характеру.

Література

1. Leyshon A., Burton D., Knights D., Alferoff C., Signoretta P. Towards an ecology of retail financial services: understanding the persistence of door-to-door credit and insurance providers. *Environment and Planning*. 2004. Vol. 36. P. 625-645. <https://doi.org/10.1068/a3677>
2. Wang C., Dong G. Research on Green Financial Ecology Construction Based on Low Carbon Economy. *Ekoloji*. 2019. № 107. P. 3635-3641 URL: <http://www.ekolojidergisi.com/article/research-on-green-financial-ecology-construction-based-on-low-carbon-economy-6006>
3. Thomas H. Kunz, Edward B. Arnett Wallace P. Erickson & etc. Ecological impacts of wind energy development on bats: questions, research needs, and hypotheses. *Ecological Society of America*. 2007. №5. P. 315-324. [https://doi.org/10.1890/1540-9295\(2007\)5\[315:EIOWED\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1890/1540-9295(2007)5[315:EIOWED]2.0.CO;2)
4. Ніколайчук Т. Угоди ваучингу у сфері природно-заповідного фонду: основні теоретичні аспекти. Економічні інновації. 2020. № 3 (76). P. 87-97.
5. Polak J.- J. The Changing Nature of IMF Conditionality. *OECD Development Centre Working Papers*. 1991. № 41. <https://doi.org/10.1787/187765075405>
6. May R., Levin S. & Sugihara G. Ecology for bankers. *Nature* 451. 2008. Vol. 893-894. URL: <https://doi.org/10.1038/451893a>
7. Rohr J.- R., Bernhardt E., Marc W., Clements W. H. The ecology and economics of restoration: when, what, where, and how to restore ecosystems. *Ecology and Society*. 2008. №23 (2).. <https://doi.org/10.5751/ES-09876-230215>
8. Andryeyeva N., Khumarova N., Nikolaychuk T. Aligning the social, environmental, and economic interests of “green growth” of the Ukrainian nature reserve fund objects. *Environmental Economics*. 2019. № 10(1). P. 93-104. doi:10.21511/ee.10(1).2019.07

9. The environmental lending in Eastern partnership countries. The final report of environmental lending. URL:https://www.oecd.org/env/outreach/Binder_final%20report_environmental%20lending_update%20Oct2014.pdf
10. World Resources Institute. Water Quality Programs: An International Overview. *Washington DC*. March, 2009. P.16
11. Ecosystem Marketplace and New Carbon Finance, Fortifying the Foundation: State of the *Voluntary Carbon Markets*. 2009. *Washington DC, May 20, 2009*. P.6.
12. Best R. Business vs. Consumer Credit Reports: What's the Difference? *Investopedia*. 2018 URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/011216/business-vs-consumer-credit-reports-whats-difference.asp>.
13. Austvold G. Sustainable Takeout Packaging: A Smart Choice for Your Business. *Green Business Bureau*. 2020. URL:<https://greenbusinessbureau.com/blog/sustainable-takeout-packaging-what-you-need-to-know/>
14. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 5-6. ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
15. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012664.html
16. Berge A. N., Humphrey B. Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research. *European Journal of Operational Research*. 1997. Vol.98. P.175-212. URL:<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0377221796003426>
[https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(96\)00342-6](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(96)00342-6)
17. Scholtens B. Why Finance Should Care about Ecology. *Trends in Ecology and Evolution*. 2017. Vol. 32. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2017.03.013>
18. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992р. № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 503. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
19. Pozdnyakova U., Dubova, Y., Nadtochiy I., Klimovets, O., Rogachev, A., & Golikov V. Scientific Development of Socio-Ethical Construction of Ecological Marketing. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2015. Vol.6(5). P. 278. doi:10.5901/mjss.2015.v6n5.s1p278
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. N 1913 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP001913.html
21. Calvet C., Napoléone Cl., & Salles J.-M. The Biodiversity Offsetting Dilemma: Between Economic Rationales and Ecological Dynamics. *Sustainability*. 2015. Vol. 7. P. 7357-7378. URL:<https://www.mdpi.com/2071-1050/7/6/7357>. <https://doi.org/10.3390/su7067357>
22. Офіційний веб-портал кредитної спілки «Центр фінансових послуг». URL:<https://www.kscfp.com.ua/uslugi/credit>
23. Офіційний веб-портал кредитної спілки «Українська провідна».- URL:<http://www.providna.org.ua/kredit>
24. Ніколайчук Т., Н.Хумарова. Методологічні засади розвитку підприємницької діяльності соціально- природоохоронного напрямку на основі інклюзивного підходу. *Економічні інновації*. 2019. №4 (73). С.125-137. doi: 10.31520/ei.2019.21.4(73).125-138.
25. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 № 2908-III. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012908.html
26. Державна податкова служба України. Офіційний портал. URL:<https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/407585.html>
27. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Офіційний веб-портал. URL:<https://www.nfp.gov.ua/ua/Reiestr-perelik-naboriv-vidkrytykh-danykh.html>
28. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030435.html
29. Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження національних класифікаторів, зміни до державного класифікатора та скасування чинності державних класифікаторів» від 26 грудня 2005 року N 375.- URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN18658.html
30. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16. № 17. Ст.112. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
31. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. ст.23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text>

32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

33. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. ст.572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

34. Державна Фіскальна служба. Офіційний портал. Публічна інформація. URL: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-viii--ekologichniy-poda/>

References

1. Leyshon A., Burton D., Knights D., Alferoff C., Signoretta P. (2004) Towards an ecology of retail financial services: understanding the persistence of door-to-door credit and insurance providers. *Environment and Planning*, vol.36, pp. 625-645. <https://doi.org/10.1068/a3677>
2. Wang C., Dong G. (2019) Research on Green Financial Ecology Construction Based on Low Carbon Economy. *Ecology*, vol. 107, pp. 3635-3641. Retrieved from <http://www.ekolojidergisi.com/article/research-on-green-financial-ecology-construction-based-on-low-carbon-economy-6006>
3. Kunz T.- H., Edward B. Arnett Wallace P. Erickson & etc.(2007) Ecological impacts of wind energy development on bats: questions, research needs, and hypotheses. *Ecological Society of America*, vol.5, pp.315-324. [https://doi.org/10.1890/1540-9295\(2007\)5](https://doi.org/10.1890/1540-9295(2007)5).
4. Nikolaychuk T. (2020) Uhody vauchynhu u sferi pryrodno-zapovidnoho fondu: osnovni teoretychni aspekty [Vouching agreements in the field of nature reserves: basic theoretical aspects]. *Economic innovations*, vol.2 (76), pp. 87-97.
5. Polak J.- J. (1991) The Changing Nature of IMF Conditionality. OECD Development Center *Working Papers*, vol.41. Retrieved from <https://www.oecdilibrary.org/content/paper/187765075405>. <https://doi.org/10.1787/187765075405>
6. May R., Levin S. & Sugihara G. (2008) Ecology for bankers. *Nature*, vol.451, pp. 893–894. URL: <https://www.nature.com/articles/451893a#citeas> <https://doi.org/10.1038/451893a>
7. Rohr J.- R., Bernhardt E., Marc W., Clements W. H. (2008) The ecology and economics of restoration: when, what, where, and how to restore ecosystems. *Ecology and Society*, vol.23, no.2. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/26799112>. <https://doi.org/10.5751/ES-09876-230215>
8. Andryeyeva N., Khumarova N. & Nikolaychuk T. (2019) Aligning the social, environmental, and economic interests of “green growth” of the Ukrainian nature reserve fund objects. *Environmental Economics*, vol. 10, no.1, pp. 93-104. doi: 10.21511/ee.10(1).2019.07
9. The environmental lending in (eu) Eastern partnership countries. (2014) *The final report of environmental lending*. Retrieved from https://www.oecd.org/env/outreach/Binder_final%20report_environmental%20lending_update%20Oct2014.pdf
10. World Resources Institute. (2009) *Water Quality Programs: An International Overview*. Washington DC. March, 2009, p.16
11. Ecosystem Marketplace and New Carbon Finance. (2009) *Fortifying the Foundation: State of the Voluntary Carbon Markets*. 2009. Washington DC, May 20, 2009, p. 6.
12. Best R. (2018) Business Vs. Consumer Credit Reports: What's the Difference? *Investopedia*. Retrieved from <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/011216/business-vs-consumer-credit-reports-whats-difference.asp>.
13. Austvold G. (2020) Sustainable Takeout Packaging: A Smart Choice for Your Business. *Green Business Area*. Retrieved from <https://greenbusinessbureau.com/blog/sustainable-takeout-packaging-what-you-need-to-know/>
14. Law of Ukraine. (2000). Pro banky i bankivsku diialnist [On banks and banking] The Verkhovna Rada of Ukraine. № 2121-III. № 5-6. Article 30. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
15. Law of Ukraine. (2001) Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh [On financial services and state regulation of financial services markets] № 2664-III. Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T012664.html
16. Berge A. N., Humphrey B. (1997) Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research. *European Journal of Operational Research*, vol.98, pp.175-212. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(96\)00342-6](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(96)00342-6)
17. Scholtens B. (2017) Why Finance Should Care about Ecology. *Trends in Ecology and Evolution*, vol. 32. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0169534717300915>. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2017.03.013>

18. Law of Ukraine (1992). Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy [On the nature reserve fund of Ukraine]. № 2456-XII. The Verkhovna Rada of Ukraine. 1992. № 34. Art. 503. Retrieved from <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

19. Pozdnyakova U., Dubova, Y., Nadochiiy I., Klimovets, O., Rogachev, A., & Golikov V. (2015) Scientific Development of Socio-Ethical Construction of Ecological Marketing. Mediterranean Journal of Social Sciences, vol.6, no.5, pp. 278. Retrieved from <https://www.richtmann.org/journal/index.php/mjss/article/view/7562>. doi: 10.5901/mjss.2015.v6n5.s1p278

20. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2000) Pro zatverdzhennia pereliku platnykh posluh, yaki mozhut nadavatyasia biudzhetnymy ustanovamy pryrodno-zapovidnoho fondy [On approval of the list of paid services that may be provided by budgetary institutions of the nature reserve fund]. December 28, 2000 N 1913 Retrieved from https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP001913.html

21. Calvet C., Napoléone Cl., & Salles J.-M. (2015) The Biodiversity Offsetting Dilemma: Between Economic Rationales and Ecological Dynamics. Sustainability, vol. 7, pp. 7357-7378. Retrieved from <https://www.mdpi.com/2071-1050/7/6/7357>. <https://doi.org/10.3390/su7067357>

22. Official web portal of the credit union "Financial Services Center". Retrieved from <https://www.kscfp.com.ua/uslugi/credit>

23. Official web portal of the Ukrainian Leading Credit Union. Retrieved from <https://www.providna.org.ua/kredit>

24. Nikolaychuk T., Khumarova N. (2019) Metodolohichni zasady rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti sotsialno-pryrodokhoronnoho napriamu na osnovi inkluzyvnoho pidkhodu [Methodological principles of development of entrepreneurial activity of social and environmental direction on the basis of inclusive approach]. *Economic innovations*, vol. 4, no.73, pp.125-137. doi: 10.31520/ei.2019.21.4(73).125-138

25. Law of Ukraine. (2001) Pro kredytni spilky [On credit unions] № 2908-III. Retrieved from https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012908.html

26. State Tax Service of Ukraine. Official portal. Retrieved from <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/407585.html>

27. National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (Natskomfinposlug). Official web portal. Retrieved from <https://www.nfp.gov.ua/ua/Reiestr-perelik-naboriv-vidkrytykh-danykh.html>

28. Civil Code of Ukraine (2003). № 435-IV. Retrieved from https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030435.html

29. Order of the State Committee of Ukraine for Technical Regulation and Consumer Policy. (2005) Pro zatverdzhennia natsionalnykh klasyfikatoriv, zminy do derzhavnoho klasyfikatora ta skasuvannia chynnosti derzhavnykh klasyfikatoriv [On approval of national classifiers, changes to the state classifier and repeal of state classifiers]. December 26, 2005. N 375. Retrieved from https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN18658.html

30. Tax Code of Ukraine (2010) The Verkhovna Rada of Ukraine. № 2755-VI. № 13-14, № 15-16. № 17. Ct. 112. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

31. Law of Ukraine. (2012) Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [On the development and state support of small and medium enterprises in Ukraine] The Verkhovna Rada of Ukraine. 2013. № 3. st. 23. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-14#Text>

32. Law of Ukraine. (1999) Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine]. The Verkhovna Rada of Ukraine. 1999. № 996-XV. № 40. art. 365. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

33. Budget Code of Ukraine (2010) The Verkhovna Rada of Ukraine. № 2456-VI. № 50-51. Article 572. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

34. State Fiscal Service. (2021) Official portal. Public information. Retrieved from <https://sfs.gov.ua/nk/rozdil-viii-ekologichniy-poda> / <http://www.richtmann.org/journal/index.php/mjss/article/view/7562>. doi: 10.5901/mjss.2015.v6n5.s1p278.

Abstract

NIKOLAYCHUK Tetyana. Factoring in the nature reserve fund of Ukraine as a tool for the development of socially responsible business

Abstract. Market changes in all fields of economy of Ukraine demand the creation of new institutions and mechanisms of cooperation between branches, including the sphere of environmental reserve affair requires transformations, which will be directed into the development not only environmentally protected, but also its ecological and economic components. The aim of the article is represented financial cooperation, as

partnership, which can attribute economic privileges to the results of innovation activities. Business entities, operating in the format of reserved business, should form a separate segment of entrepreneurship, which requires a special form of cooperation with financial institutions in the face of banks and credit unions. Attracting of the investment flows in the industry of reserve affair is one of the most actual issues nowadays, as there are facilities of nature reserve fund of Ukraine have considerable economic and environmental potential for the development of innovative forms of conducting economic activity. Reserve areas cannot be considered only as a means of reserving and conservation of environmental resources, as thank to use of ecological oriented methods of management in the territories of the facilities of reserve fund, economic activity can be provided, that will contribute economic and ecological development of the region, formation of investing flows of the constant character, supporting the balance between bodies of state authority, local communities and representatives of private sector of economics. In the work the use of environmental factoring for the development of economic potential of protected areas is proposed. Reserve lending is considered, as a sectoral institution of crediting subjects of business activity, which carry out their economic activity in the protected areas or adjacent with them territories.

Keywords: nature reserve fund, socially responsible business, institutional mechanisms of regulation, investments partnership, factoring.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2022 р.

Бібліографічний опис статті:

Ніколайчук Т. О. Факторинг у сфері природно-заповідного фонду України, як інструмент розвитку соціально відповідального бізнесу. *Innovation and sustainability*. 2022. № 1. С. 72-83.

Nikolaychuk T. (2022) Factoring in the nature reserve fund of Ukraine as a tool for the development of socially responsible business. *Innovation and sustainability*, № 1, pp. 72-83.